

BETÆNKNING

fra det ved Fængselselskabernes Møde i Viborg i August
Måned 1881 nedsatte Udvalg.

Ved det møde, som den 1ste og 2den August 1881 afholdtes i Viborg af bestyrelserne for samtlige fængselselskaber i landet, bleve nedennævnte spørgsmål henviste til behandling af et udvalg.

1. Bør de fra fængselsstraffe løsladte straffanger ikke fortrinsvis være genstand for fængselselskabernes omsorg? Hvilke foranstaltninger bliver der i bekræftende fald at tage i så henseende?
2. Til løsladtes beklædning, når disse udgå fra straffanstalterne, medgår der årligt et ikke lidet beløb, som kommunerne nærmest burde udrede. Kan der i den nu brugelige sædvane ske forandring?
3. På hvilken måde bør man virke hen til, at fængselselskabernes indtægt forøges, og bør der hertil, navnlig af politikasserne, søges udvirket bidrag?
4. På hvilken måde er en mere fyldig samvirken mulig mellem fængselselskaberne?

Udvalget, der blev sammensat af et medlem fra hvert af de fem fængselselskaber, består for tiden af undertegnede, idet dets oprindelige sammensætning i den mellem-liggende tid er bleven noget forandret. Næst at udtale sin

beklagelse over, at arbejdet ved forskellige omstændigheder er blevet forsinket mere, end vi havde ønsket, skal udvalget herved tillade sig at afgive betænkning over de forelagte spørgsmål.

Spørgsmålene 1, 3 og 4 stå i så nøje forbindelse med hverandre, at de i det væsentlige må behandles under et, thi besvarelsen af det ene betinger i flere henseender besvarelsen af de andre. Udvalget nærer ingen tvivl om, at det spørgsmål, *hvorvidt fængselssekskabernes virksomhed bør udstrækkes til straffede personer, der løslades fra fængslerne*, bør besvares ubetinget bekræftende, og selvfølgelig bør denne virksomhed også omfatte umyndige personer, der ere straffede med de for disse foreskrevne legemsstraffe. Og når besvarelsen således bliver bekræftende, er det heraf følgen, at selskabernes virksomhed endog fortrinsvis kommer til at omfatte sådanne personer. Det er oplyst ved de statistiske meddelelser, at af samtlige straffede falder i gennemsnit kun ca. en sjettedel på strafanstalterne, resten på fængslerne, og til denne sjettedel, som efter den nuværende ordning væsentlig alene er genstand for fængselssekskabernes omsorg, høre de forbrydere, der ere ældre, både i alder og i forbrydelsen, thi af dem, der inddømmes i strafanstalterne have over de to trediedele tidligere været straffede. Den tilstand, efter hvilken fængselssekskabets virksomheden i det væsentlige lader de fængselsstraffede være sig uvedkommende, fører altså til, at man kun beskæftiger sig med en sjettedel af samtlige straffede, tilmed de ældre og mere forhærdede, medens man ikke tager sig af den store mængde, deriblandt næsten alle de unge, som man dog nærmest synes at måtte kunne gøre sig håb om virkelig at frelse. — Udvalget formener derfor ikke, at fængselssekskabets virksomheden her i landet længere kan skyde den opgave fra sig at antage sig også de fængselsstraffede (deriblandt stedse medregnet de

med legemsstraf revsede børn), selv om dette måtte medføre en forandret eller tildels hel ny ordning, hvorom nedenfor vil blive tale. Udvalget antager ikke, at det skulde være fornødent udførligere at motivere denne anskuelse, men skal dog kortelig berøre en enkelt indvending, der strax vil frembyde sig, og hvis betydning ikke kan bestrides. Det vil blive sagt, at den vanskelighed, som allerede overfor straffanger meget ofte i fuldt mål er tilstede i henseende til at lære dem at kende og derpå at bygge en begrundet anskuelse om deres evne og villie til at ernære sig på lovlige måde, i endnu langt højere grad vil frembyde sig overfor de fængselsstraffede, hvilke der næsten ingen lejlighed er til at lære nærmere at kende. Dels befinde de sig jo under helt andre forhold end i strafanstalterne og falde i reglen aldeles ikke til sjælelig ro men tælle kun minutterne til løsladelsen, dels er straffetiden sædvanlig endnu langt kortere end i strafanstalten, hvor minimum dog er $\frac{1}{2}$ år, hvad ofte er kort nok for den straffede til at få sit sind i ro og bøjjet til lydighed mod loven og for tilsynet til at lære ham at kende. Altså måtte man i mange tilfælde handle næsten i blinde, bygge på usikre slutninger fra vedkommendes tidligere forhold, optræden under sagen o. s. v., og således overmåde ofte udsætte sig for skuffelser og bortkaste penge uden blivende gavn for den understøttede. — Udvalget skal ingenlunde benegte det begrundede i disse indvendinger og skal gerne indrømme, at man ofte i disse tilfælde kan komme til at arbejde med meget ringe håb eller endog mod håb. Men alligevel er det udvalgets anskuelse, at dette ikke er tilstrækkeligt til at lade tanken falde. Det er uimodsigeligt, at der i almindelighed kan næres langt mere forventning om at frelse den, der kun er ved begyndelsen af forbryderbanen, end den, der, sædvanlig efter gentagne tilbagefald, endelig er nået ind i strafanstalten, og kommer man end i mange tilfælde til at fejle og til uden nytte at udgive penge, tro vi bestemt, at man, når gerningen tages som helhed, ad den vej vil udrette langt mere til gavn for

samfundet og forbryderverdenen, end ved at begrænse sig til strafanstaltners befolkning. Dog må vi tage det forbehold, at vi ikke kunne tilråde — ialfald kun ganske som undtagelse — at selskaberne skulle give sig af med de med *tvangsarbejde* straffede betlere og løsgængere, der næsten alle ere forfaldne til drik, og hos hvem der er tilbage et sådant lavmål af selvagtelse, at intet derpå lader sig bygge. Heller ikke tænkes der på personer, som i fængslerne kun afsoner bøder.

Men vil man optage denne meget betydelige udvidelse af fængsels-selskabsvirksomheden, der forøvrigt alt er begyndt i det københavnske, det viborgske og det fynske selskab, må man fremskaffe en ordening, som kan bære gerningen. Ligesom det nu sker ved strafanstaltnerne, burde det formentlig også *for hver enkelt* af de mange andre overvejes, om og eventuelt hvorledes han bør understøttes, endvidere må der skaffes forbindelser og tilsyn i betydelig forøget omfang, den fornødne om hvert enkelt fængsel i landet sig sluttende organisation bør skabes, og endelig må man være betænkt på at tilvejebringe betydeligt forøgede pengemidler.

Udvalget skal ikke udtale nogen formening om, hvorledes man i henseende til disse spørgsmål bør ordne sig i *København*. Det københavnske fængsels-selskab, som alt i flere år har understøttet også fængselsstraffede, vil bedst vide, hvad der vil være at foretage for at fortsætte og efter omstændighederne udvide denne virksomhed. Anderledes stille forholdene sig *udenfor København*. De to fængsels-selskaber, der slutte sig om strafanstaltnerne i Vridsløselille og Horsens og formentlig ville vedblive dermed ganske som hidtil, kunne ikke overtage den omhandlede ny virksomhed, da de ikke ere bundne til noget lokalt område. Det viborgske og det fynske selskab, som støtte personer, der løslades fra strafanstaltnerne og høre hjemme i de vedkommende landsdele, ville derimod — som alt tildels er sket med dem begge — fuldt ud kunne optage den ny virk-

somhed, men formentlig dog kun gennem en ordnet forbindelse med alle de enkelte fængsler. En sådan forbindelse kunde opnås ved dannelsen af *udvalg ved hvert enkelt fængsel*. Disse udvalg, der kun behøve at bestå af få medlemmer, skulde have den opgave at anstille de fornødne overvejelser med hensyn til de straffede efter forhandling med undersøgelsesdommerne, som man kunde ønske vilde tiltræde udvalgene hver for sin jurisdiktions vedkommende. Hvis udvalgene ikke kunde skaffe den fornødne hjælp ved egne kræfter, måtte de henvende sig til vedkommende fængselselskab, der i så tilfælde har afgørelsen og råder over pengemidlerne. Det forudsættes, at den hjælp, som udvalgene skulde kunne give på egen hånd, væsentlig kun kan bestå i anbringelse til arbejde eller lignende, men at pengebidrag, ialfald når de overstige det ganske ubetydelige, kun kunne bevilges af fængselselskabet, da ellers den nødvendige ensartethed i behandlingsmåden vilde tabes. Udvalgene skulde altså ikke indsamle penge til egen anvendelse, hvad dog ikke udelukker, at der af fængselselskaberne kan tilstås dem et mindre beløb til anvendelse i påtrængende tilfælde eller desl. Det kan således hænde, at en person, der løslades, mangler brød i huset eller øjeblikkelig erhverv uden at man ønsker ham afgiven til fattigvæsenet, medens man alligevel ikke finder at kunne hjælpe på anden måde end med en lille sum til afhjælpning af den første trang; i sådanne tilfælde bør udvalgene sikkert kunne handle på egen hånd, hvad også vil forøge deres interesse for gerningen. At regnskab må aflægges for sådanne forskudssummer, er en selvfølge. Endelig kunde disse udvalg overtage tilsynet med de understøttede dér, hvor deres medlemmer bo.

Idet udvalget således formener, at der bør søges dannet de fornødne lokale komiteer ved fængslerne, og skal tilføje, at dette hverv måske, hvor andre kræfter fuldstændig mangle, f. ex. ved landfængslerne, kunde overtages af undersøgelsesdommeren alene, kan det ikke tilråde, at der

gives dem større selvstændighed end som antydet, altså ikke, at der dannes små fængselselskaber ved ethvert fængsel. Derved vilde den hele virksomhed, som dogskulde ledes efter ensartede grundsætninger, falde fra hinanden, og det kan derhos befrygtes, at sådanne småselskaber, der altså selv måtte skaffe sig deres pengemidler, hverken kunde tilvejebringe disse i tilstrækkeligt omfang (t. ex. vilde de næppe kunne vente bidrag af staten eller af amterne) eller skaffe sig den fornødne autoritet til at løse opgaven, hvortil bl. a. også hører at skaffe sig forbindelser med folk, som ville antage sig de straffede. Den centrale virksomhed måtte fremdeles forblive hos fængselselskaber for større dele af landet. Disses opgaver bliver det at skaffe pengemidlerne og forbindelserne, at tage beslutning om understøttelserne, at vedligeholde samvirken med de andre selskaber af samme art, overhovedet at bære den hele sag op til, hvad den bør være, et for det hele samfund betydningsfuldt anliggende. De lokale udvalgs sag bliver det derimod fra første hånd at løse den anden og ikke mindre vigtige del af opgaven, nemlig at ingen straffet person forlader fængslet uden at det af medfølelse og forstandige mænd eller kvinder er taget under overvejelse, om vedkommende bør støttes, og i så fald, paa hvilken måde.

Imidlertid vil det, når denne gerning skal udrettes, være fornødent *at få oprettet flere ny fængselselskaber udenfor København*. Paa Sjælland bør der helst være to, dernæst et på Lolland-Falster og et på Bornholm. På Fyen vil det bestående selskab være tilstrækkeligt. Hvorvidt det samme er tilfældet med det viborgske selskab for Jyllands vedkommende, må dette selskab måske bedst selv kunne bedømme, og det vil ialfald utvivlsomt selv tage initiativet til en deling af området, hvis dette skulde blive fornødent. Alle disse selskaber skulde tillige hver for sin kreds arbejde sammen med strafanstalternes.

I henseende til tilvejebringelse af *forøgede pengemidler*

må man vistnok først og fremmest stole på, at det vil lykkes at vinde kommuner og private således for fængsels-selskabernes udvidede virksomhed, at dette vil give sig vidnesbyrd i rigeligere pengebidrag. Det er meget sandsynligt, at dette vil blive følgen allerede af den offentlige diskussion, som sagen vil fremkalde, og af den betydelige forøgede tilgang af personlige kræfter, som tankens gennemførelse vil udkræve. Endvidere tør det vistnok håbes, at justitsministeriet vil åbne adgang til bidrag af politikasserne, men det sikreste middel vil være et ihærdigt og forstandigt arbejde i sagen, som vil være sikker på næsten alles sympathi. Udvalget vilde dog finde det naturligt, om der fra det møde, som vil blive sammenkaldt, kunde fremkomme en almindeligere udtalelse til støtte for det justitsministeriet foreliggende andragende om bidrag fra politikasserne, ihvorvel disse bidrag næppe kunne forventes at ville udgøre nogen betydeligere sum, da det egentlig kun er i de større købstæder, at politikasserne have nogenlunde rundelige indtægter.

En udvidelse af fængsels-selskabernes virksomhed i den ovennævnte retning vil imidlertid i sådan grad forøge den hele opgaves betydning og omfang, at det bliver fornødent at tage til sin bistand midler og kræfter, som den hidtidige mere begrænsede virksomhed bedre har kunnet undvære. Herved føres man til tanken om en *centralisation af de stedlige fængsels-selskaber*. Herved kan det dog selvfølgelig ikke være tanken på nogen måde at gøre indgreb i de enkelte selskabers autonomi i henseende til afgørelsen af de enkelte foreliggende understøttelsestilfælde eller i ordningen af deres indre forretningsgang m. m., thi disse spørgsmål kunne kun forsvarligt afgøres af dem, der have tilfældene umiddelbart for øje. Men — som det er berørt af den tidligere fængselsdirektør BRUUN i en udvalget fore-

liggende udtalelse — der er mange og vigtige forhold, som bedst varetages af et centralorgan eller alene kunne ordnes af et sådant. Hertil regne vi udbredelse af kundskab om alt, hvad der kan fremme en heldig udvikling af fængselsvæsenet og selskabernes opgave, den almindelige samvirken med andre beslægtede selskaber, den nøjere forbindelse mellem selskabernes virksomhed og straffefuldbyrdsen; endvidere kunde et sådant organ efter forhandling med de enkelte selskaber vedtage de almindelige grundsætninger for den hele virksomhed, det måtte repræsentere selskaberne overfor staten og statsmyndighederne og træffe alle foranstaltninger af almindeligere art. Medens det muligt vilde være rettest, at de enkelte selskaber årligt, som hidtil, udgive beretninger om de understøttede, måtte centralbestyrelsen udgive en samlet beretning om den hele virksomhed i alle selskaberne, vel ikke om de enkelte understøttede, men dels vedrørende pengevæsenet dels alle almindelige oplysninger af statistisk art, alt efter udsendte skemaer. Endelig formener udvalget, at det vilde være rettest, om de til gerningen i dens almindelighed skænkede bidrag, såsom fra staten og fra kriminal- og politirettens fattigkasse, modtages af centralbestyrelsen, som derefter fordeler dem mellem de enkelte selskaber efter vedtagne regler. Alle selskaberne måtte selvfølgelig have et fælles regnskabsår. Enkelthederne om alle disse spørgsmål måtte overlades til centralbestyrelsens egen drøftelse efter dens oprettelse, men det er udvalgets overbevisning, at der ligger en vid mark åben for dens virksomhed uden at de enkelte selskabers berettigede krav på selvstændighed i henseende til den indre side af virksomheden derved trædes for nær.

Spørgsmålet bliver dernæst, *hvorledes en sådan centralbestyrelse*, der vilde blive et udtryk for, at alle fængsels-selskaber danne en forening, et samlet hele, *skal organiseres*. I så henseende vil udvalget foreslå, at bestyrelsen består af formændene for alle fængsels-selskaberne, og at formanden

for det københavnske selskab er dens fødte formand. Dog bør der åbnes udvej til, at også enkelte andre mænd med særlig interesse for og indsigt i gerningen kunne tilkaldes som medlemmer af bestyrelsen. Denne kunde mulig rettelig benævnes „*fængselselskabernes hovedbestyrelse*“. Til udgifterne ved denne institution, deriblandt uden tvivl rettest en lønnet sekretær, bør der ydes et bidrag, om hvis udredelsesmåde man utvivlsomt let vil kunne enes. Formentlig bør tilskuddene repareret i forhold til selskabernes indtægter i det forløbne regnskabsår. Tildels kunne forhandlingerne føres skriftligt, men fra tid til anden, f. ex. hvert andet år, burde dog den hele bestyrelse samles.

Med hensyn til spørgsmålet om *udgifterne til løsladtes beklædning* skal udvalget indskrænke sig til at bemærke, at det er utvivlsomt, at der for tiden til dette øjemed stilles større krav til fængselselskabernes kasse, end det er billigt. Det vilde være ønskeligt, om de til strafanstalterne afgivne vare således forsynede med klæder, at de ikke alene kunne løslades i en anstændig dragt men også være i stand til at leve i den første tid efter løsladelsen, medens de søge erhverv, uden at komme i forlegenhed for klæder. Såfremt gældende regler, hvad udvalget har grund til at antage, for tiden træde hindrende i vejen for, at der i så henseende stilles de fornødne fordringer fra strafanstaltnernes side, er det at håbe, at en sådan hindring måtte kunne fjærnes. Det vil imidlertid sikkert være aldeles tilstrækkeligt, at mødet henleder overfængselsinspektørens opmærksomhed paa dette forhold.

Hermed håber udvalget at have besvaret de samme forelagte spørgsmål. Medens det i henseende til spørgsmålene om indtægternes forøgelse og om beklædningen

mener at kunne begrænse sig til, hvad derom er sagt ovenfor, tror det til lettelse af forhandlingen om de andre spørgsmål at burde stille de nedenansførte forslag til *resolutioner*, hvis begrundelse såvelsom den nærmere opfattelse af enkelthederne vil fremgå af det ovenansførte. Det vil formentlig blive de enkelte nu bestående fængselselskabers sag at afgøre, om eller i hvilket omfang det på mødet vedtagne bliver at forelægge generalforsamlingerne til afgørelse.

De af os foreslåede resolutioner ere følgende:

1. *Fængselselskabernes virksomhed bør over hele landet udstrække sig også til de personer, der ere straffede med fængselsstraffe eller de for personer under 18 år bestemte straffe.*
2. *Til at overtage denne foregåede virksomhed bør der, hvor dette findes nødvendigt, søges oprettet flere fængselselskaber for større dele af landet udenfor København. Med fængselselskaberne træde i forbindelse udvalgte ved hvert enkelt fængsel i kredsen. Disse udvalgs opgave er det, i forening med undersøgelsesdommeren, at tage de enkelte straffede personers forhold under overvejelse, og, såfremt understøttelse formenes at burde ydes, gøre indstilling derom til vedkommende fængselselskabs bestyrelse med forslag om understøttelsens art og omfang.*

Fængselselskaberne ved strafanstalterne vedblive deres hidtidige virksomhed og træde i forbindelse med de nyoprettede fængselselskaber på samme måde som hidtil med det viborgske og det fynske.

3. *For samtlige fængselselskaber i landet oprettes en hovedbestyrelse, bestående af formændene for de enkelte selskaber og således, at formanden for det københavnske fængselselskab er hovedbestyrelsens formand. Til denne kan efter de andre medlemmers beslutning tilkaldes som medlemmer mænd, der have vist særlig indsigt i og interesse for selskabernes gerning.*

Hovedbestyrelsen varetager alle de den fælles virksomhed vedkommende almindelige anliggender, udgiver en samlet årlig beretning i henhold til de fra selskaberne modtagne oplysninger og fordeler mellem disse de af statskassen og fra andre sider til virksomheden i almindelighed skænkede og ikke for noget enkelt selskab alene bestemte pengebidrag.

Udgifterne til hovedbestyrelsen afholdes ved bidrag fra de enkelte selskaber i forhold til disses indtægter.

I Oktober 1884.

Goos

for det københavnske
Fængselsselskab.

Haurowitz

for Horsens Fængselsselskab.

V. Oldenburg

for det fynske Fængselsselskab.

Carsten Petersen

for Vridsløselille Fængselsselskab.

H. Wissing

for det viborgske Fængselsselskab.
